

## ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

SIEGBERT ALBER

της 3ης Απριλίου 2003<sup>1</sup>

### I — Εισαγωγή

«Μείωση, αναστολή και ακύρωση της χρηματοδοτικής συνδρομής

1. Αντικείμενο της αιτήσεως αναιρέσεως είναι το κατά πόσον η Επιτροπή, κατά την έκδοση αποφάσεως με την οποία μειώνει, αναστέλλει ή ακυρώνει χορηγηθείσα χρηματοδοτική συνδρομή, πρέπει να αναμένει προηγουμένως τις παρατηρήσεις του ενδιαφερομένου κράτους μέλους.

1. Αν η υλοποίηση δράσεως ή του μέτρου δεν φαίνεται να δικαιολογεί ούτε τμήμα ούτε το σύνολο της χρηματοδοτικής συνδρομής που έχει χορηγηθεί, η Επιτροπή προβαίνει σε κατάλληλη εξέταση της περιπτώσεως στα πλαίσια της εταιρικής σχέσεως, ζητώντας ιδίως από το κράτος μέλος ή τις λοιπές αρμόδιες αρχές που αυτό ορίζει για την υλοποίηση της δράσεως να της υποβάλουν παρατηρήσεις εντός τακτής προθεσμίας.

### II — Νομικό πλαίσιο και πραγματικά περιστατικά

2. Το τροποποιηθέν άρθρο 24 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2082/93<sup>2</sup> προβλέπει:

2. Μετά την εξέταση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να μειώσει ή να αναστείλει τη συνδρομή για την εν λόγω δράση ή το σχετικό μέτρο αν από την εξέταση επιβεβαιωθεί ότι υπάρχει παρατυπία ή σημαντική αλλαγή της φύσεως ή των συνθηκών υλοποιήσεως της δράσεως ή του μέτρου, για την οποία δεν ζητήθηκε η έγκριση της Επιτροπής.

<sup>1</sup> — Γλώσσα πρωτοτύπου: η γερμανική.

<sup>2</sup> — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 4253/88 για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 193, σ. 20).

3. Κάθε ποσό το οποίο αποτελεί αντικείμενο απαιτήσεως ως αχρεωστήτως καταβληθέν πρέπει να επιστρέφεται στην

Επιτροπή. Τα ποσά που δεν επιστρέφονται προσαυξάνονται με τόκους υπερημερίας βάσει των διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού και των διαδικασιών που πρόκειται να εγκριθούν από την Επιτροπή, σύμφωνα με τις διαδικασίες του τίτλου VIII.»

3. Όσον αφορά το ευρύτερο νομικό πλαίσιο και τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας διαφοράς παραπέμπω στις σκέψεις 1 έως 27 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουνίου 2001 επί της υποθέσεως Hortiplant κατά Επιτροπής<sup>3</sup>. Προς αποφυγή των επαναλήψεων θα προβώ στη συνοπτική έκθεσή τους.

4. Με την απόφαση C(92) 3125 της 3ης Δεκεμβρίου 1992 η Hortiplant SAT (στο εξής: Hortiplant) έλαβε χρηματοδοτική συνδρομή από την Επιτροπή. Όταν προέκυψαν στοιχεία για την ύπαρξη παρατυπιών, η Επιτροπή διενήργησε στις 29 και 30 Σεπτεμβρίου 1997 επιτόπιο έλεγχο. Κατά τον έλεγχο αυτόν ήταν παρούσα και μια υπάλληλος του ισπανικού Υπουργείου των Οικονομικών (Intervención General del Estado). Η Επιτροπή συνέταξε εκθέσεις σχετικές με τον έλεγχο. Ακολούθως, η Επιτροπή ενημέρωσε τις ισπανικές εισαγγελικές αρχές.

5. Στις 3 Απριλίου 1998, η Επιτροπή απηύθυνε προς τη Hortiplant επιστολή με την οποία την πληροφόρησε για ορ-

σμένα πραγματικά περιστατικά τα οποία μπορούσαν να δικαιολογήσουν την επιστροφή της χρηματοδοτικής συνδρομής. Ζήτησε από τη Hortiplant να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της επί των αιτιάσεων αυτών εντός έξι εβδομάδων, η δε Hortiplant υπέβαλε τις παρατηρήσεις της στις 26 Μαΐου 1998.

6. Οι ισπανικές αρχές έλαβαν αντίγραφο της από 3 Απριλίου 1998 επιστολής της Επιτροπής επίσης με το αίτημα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους εντός έξι εβδομάδων.

7. Μετά την εξέταση των παρατηρήσεων της Hortiplant —χωρίς όμως να έχει λάβει τις παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών— η Επιτροπή εξέδωσε στις 4 Μαρτίου 1999, δυνάμει του άρθρου 24 του κανονισμού (ΕΟΚ) 4253/88<sup>4</sup>, την προσαλλόμενη απόφαση περί επιστροφής της χρηματοδοτικής συνδρομής.

### III — Απόφαση του Πρωτοδικείου

8. Το Πρωτοδικείο απέρριψε με απόφασή του 14ης Ιουνίου 2002 την προσφυγή

3 — Υπόθεση T-143/99 (Συλλογή 2001, σ. II-1665).

4 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 374, σ. 1).

ακυρώσεως που είχε ασκηθεί κατά της αποφάσεως περί επιστροφής της χρηματοδοτικής συνδρομής. Σχετικά με το άρθρο 24 του κανονισμού 4253/88 το Πρωτοδικείο έκρινε με τις σκέψεις 103 και 104 της αποφάσεώς του:

«103 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι είναι απαραίτητο η Επιτροπή να λάβει τις παρατηρήσεις του ενδιαφερομένου κράτους μέλους πριν καταργήσει χρηματοδοτική συνδρομή, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 24 του κανονισμού 4253/88 προβλέπει μόνον ότι η Επιτροπή προβαίνει σε προσήκοντα έλεγχο της περιπτώσεως, ζητώντας ιδίως από το οικείο κράτος μέλος ή τις αρχές που αυτό ορίζει για την εκτέλεση της ενέργειας να καταθέσουν τις παρατηρήσεις τους εντός τακτής προθεσμίας και, κατόπιν του ελέγχου αυτού, η Επιτροπή μπορεί να λάβει τα αναγκαία μέτρα, αν ο έλεγχος επιβεβαιώσει την ύπαρξη παρατυπίας.

104 Από τη διατύπωση του άρθρου αυτού δεν προκύπτει ότι η Επιτροπή πρέπει να λάβει τις παρατηρήσεις του οικείου κράτους μέλους προτού καταργήσει τη χρηματοδοτική συνδρομή, αν ο έλεγχος στον οποίο προέβη επιβεβαιώσει την ύπαρξη παρατυπίας.»

#### IV — Η αίτηση αναιρέσεως και οι παρατηρήσεις της Επιτροπής

9. Η Hortiplant προβάλλει ως λόγο αναιρέσεως την εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88. Κατά την άποψή της, εσφαλμένως το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής μπορούσε να εκδοθεί χωρίς προηγουμένως να έχουν ληφθεί οι παρατηρήσεις της Επιτροπής. Το άρθρο 24, παράγραφος 2, εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να προβαίνει στη μείωση, την αναστολή ή την ακύρωση της χρηματοδοτικής συνδρομής μόνον εφόσον είχε τη δυνατότητα να λάβει υπόψη της όλες τις κρίσιμες για την έκδοση της αποφάσεώς της περιστάσεις. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ιδίως οι παρατηρήσεις του δικαιούχου της χρηματοδοτικής συνδρομής και του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

10. Ωστόσο, η Hortiplant φρονεί ότι η ερμηνεία της διατάξεως αυτής από το Πρωτοδικείο έχει ως αποτέλεσμα να θεωρούνται αναγκαίες οι παρατηρήσεις του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους μόνο στην περίπτωση που η Επιτροπή εξακολουθεί να έχει επιφυλάξεις ως προς τη νομότυπη χρήση των κονδυλίων, χωρίς όμως να καταστεί δυνατό να επιβεβαιώσει τις επιφυλάξεις της στο πλαίσιο των ερευνών που διενήργησε. Ωστόσο, αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να διαβουλευθεί με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ούτε στην περίπτωση που καταλήγει αποκλειστικά και μόνο βάσει των ερευνών της στο συμπέρασμα ότι επιβάλλεται η μείωση, η αναστολή ή η ακύρωση της χρηματοδοτικής συνδρομής.

11. Η Hortiplant επικαλείται το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 2052/88<sup>5</sup>, σύμφωνα με το οποίο η κοινοτική δράση θεωρείται «συμπληρωματική των αντίστοιχων εθνικών δράσεων». Τούτο επιτυγχάνεται μέσω της στενής συνεργασίας της Επιτροπής, του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και των αρμόδιων αρχών τις οποίες ορίζει το κράτος μέλος. Η συνεργασία αυτή θεωρείται ως εταιρική σχέση η οποία εκτείνεται στην προετοιμασία, τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δράσεων. Τα ανωτέρω δεν συμβιβάζονται με την άποψη ότι η Επιτροπή μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να μη θεωρεί αναγκαία τη διατύπωση παρατηρήσεων από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

12. Η Hortiplant, επικαλούμενη τη νομολογία επί του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου<sup>6</sup>, τονίζει ότι η διατύπωση παρατηρήσεων από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αποτελεί ουσιώδη τύπο. Τις απαιτήσεις αυτές δεν πληροί η επιστολή της Επιτροπής της 3ης Απριλίου 1998, με την οποία η Επιτροπή ζήτησε από την Ισπανία για τυπικούς καθαρά λόγους να διατυπώσει τις παρατηρήσεις τις επί των συμβάντων. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή παρέλειψε επίσης να ενημερώσει την Ισπανική Κυβέρνηση για τις παρατηρήσεις της Hortiplant επί των αιτιάσεων της Επιτροπής.

<sup>5</sup> — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2052/88 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για την αποστολή των διαρθρωτικών ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και τον συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 185, σ. 9).

<sup>6</sup> — Η Hortiplant επικαλείται την απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 1997, T-73/95, Oliveira κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-381, σκέψη 32), την απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαΐου 1991, C-304/89, Oliveira κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-2283), την απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Μαρτίου 1995, T-432/93, T-433/93 και T-434/93, Socurte κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-503), την απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Μαΐου 1993, C-199/91, Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. II-12667), και την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Οκτωβρίου 1990, C-200/89, FUNOC κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-3669).

13. Αντιθέτως, η Επιτροπή φρονεί ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε ορθώς το άρθρο 24. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, αρκεί το γεγονός ότι δόθηκε η δυνατότητα στο κράτος μέλος να υποβάλει εντός τακτής προθεσμίας τις παρατηρήσεις του σχετικά με τα ερευνηθέντα πραγματικά περιστατικά. Αντιθέτως, δεν απαιτείται όπως το κράτος μέλος πράγματι προβεί στη διατύπωση των παρατηρήσεών του. Και αν ακόμη δεν υποβάλει το κράτος μέλος τις παρατηρήσεις αυτές, η Επιτροπή μπορεί να μειώσει, να αναστείλει ή να ακυρώσει τις χρηματοδοτικές συνδρομές. Η Επιτροπή στηρίζει την άποψή της στη γραμματική διατύπωση του άρθρου 24, σύμφωνα με το οποίο «ζητείται» από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, καθώς και στο γεγονός ότι οι παρατηρήσεις αυτές πρέπει να υποβληθούν εντός προθεσμίας που καθορίζει η Επιτροπή. Στην περίπτωση που το κράτος μέλος διατυπώσει τις παρατηρήσεις του, τούτο πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την περαιτέρω διαδικασία για τη λήψη της αποφάσεως. Αν όμως δεν υποβληθούν παρατηρήσεις μέχρι της λήξεως της προθεσμίας, η Επιτροπή είναι ελεύθερη να εξακολουθήσει τη διαδικασία και να λάβει απόφαση.

14. Η Επιτροπή φρονεί ότι η νομολογία που επικαλείται η Hortiplant δεν είναι σχετική με την παρούσα υπόθεση. Η νομολογία αυτή αφορούσε ένα άλλο διαρθρωτικό ταμείο και διατάξεις με σαφώς διαφορετική διατύπωση.

15. Κατά τα λοιπά, από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι επιβάλλεται να παρασχεθεί στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος απλώς η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε

τις αποφάσεις της Επιτροπής στις υποθέσεις Oliveira κατά Επιτροπής<sup>7</sup> και Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής<sup>7</sup>, διότι δεν δόθηκε στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη η δυνατότητα να υποβάλουν παρατηρήσεις επί των ερευνουμένων πραγματικών περιστατικών.

16. Εν προκειμένω, δόθηκε στην Ισπανία με την επιστολή της 3ης Απριλίου 1998 η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Εξάλλου, κατά τη διενέργεια του επιτόπιου ελέγχου του 1997, κατά τη διάρκεια του οποίου διαπιστώθηκαν οι παρατυπίες, ήταν παρούσα μία υπάλληλος των ισπανικών αρχών.

17. Τέλος, η Επιτροπή επικαλείται το γεγονός ότι εν προκειμένω η χρηματοδοτική συνδρομή εγκρίθηκε και καταβλήθηκε απευθείας από την Επιτροπή χωρίς να μεσολαβήσουν οι εθνικές αρχές. Υπό τις περιστάσεις αυτές, μπορεί να γίνει ευχερώς αντιληπτό ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν είχε ιδιαίτερο συμφέρον να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί των γεγονότων.

## V — Εκτίμηση

18. Σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 24, παράγραφος 1, η Επιτροπή ζητεί από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να υποβάλει εντός τακτής προθεσμίας τις

παρατηρήσεις του επί του ελέγχου που διενήργησε η Επιτροπή. Η ανωτέρω διάταξη ουδέν διαλαμβάνει, τουλάχιστον ρητώς, όσον αφορά π.χ. το ζήτημα του τι συμβαίνει στην περίπτωση που το κράτος μέλος δεν υποβάλει τις παρατηρήσεις του εντός της προς τούτο ταχθείσας προθεσμίας.

19. Ούτε οι παράγραφοι 2 και 3 της διατάξεως θίγουν το ζήτημα αυτό. Εξουσιοδοτούν απλώς την Επιτροπή να μειώσει ή να αναστείλει τη χρηματοδοτική συνδρομή εφόσον από τον έλεγχο προκύπτουν στοιχεία τα οποία επιβεβαιώνουν την ύπαρξη παρατυπιών. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει περαιτέρω ότι επιβάλλεται η επιστροφή των ενδεχομένως καταβληθέντων ποσών. Ως εκ τούτου, η άποψη της αναιρεσειούσας δεν βρίσκει έρεισμα στη γραμματική διατύπωση του άρθρου 24. Αντιθέτως, η διατύπωση του άρθρου αυτού συνηγορεί υπέρ της απόψεως της Επιτροπής ότι αρκεί να παρασχεθεί στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί του πορίσματος του ελέγχου, ότι όμως η υποβολή παρατηρήσεων ουδόλως αποτελεί μία εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση.

20. Η Hortiplant επικαλείται επίσης το γεγονός ότι η χρηματοδότηση μέσω του διαρθρωτικού ταμείου πραγματοποιείται υπό τη μορφή μιας «εταιρικής» σχέσεως μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών. Η Hortiplant επικαλείται μεταξύ άλλων το άρθρο 4 του κανονισμού 2052/88.

21. Ωστόσο, ούτε η επίκληση του άρθρου αυτού είναι πειστική. Το γεγονός ότι μεταξύ των συνεργαζομένων αρχών υφίσταται «εταιρική» σχέση, δεν μπορεί αυτό και μόνο να καταστήσει την απόφαση της Επιτροπής, που λαμβάνεται βάσει του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88, μία

<sup>7</sup> — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6.

νομική πράξη η οποία χρήζει διαβουλεύσεως με τα κράτη μέλη υπό τη μορφή της υποβολής από αυτά παρατηρήσεων. Στο σχήμα της «εταιρικής» σχέσεως ανταποκρίνεται επίσης και η παροχή στο κράτος μέλος απλώς της δυνατότητας να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, ωστόσο είναι ελεύθερο είτε να υποβάλει τις παρατηρήσεις του είτε να σιωπήσει και, επομένως, η διατύπωση των παρατηρήσεων του δεν αποτελεί μία εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής.

22. Η επικαλούμενη από την αναιρεσείουσα «εταιρική» σχέση μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών των κρατών μελών έχει ωστόσο, υπό ένα άλλο πρίσμα, σημασία για την ερμηνεία του άρθρου 24. Η 20η και η 25η αιτιολογική σκέψη καθώς και το άρθρο 4 του κανονισμού 2052/88 ορίζει ότι οι κοινοτικές δράσεις στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων συμπληρώνουν απλώς τις δράσεις των κρατών μελών. Αυτό επιτυγχάνεται με τη στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, απαιτείται δε όλα τα μέρη, ως εταίροι, να επιδιώκουν έναν κοινό σκοπό στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και των εξουσιών τους. Από τις διατάξεις προκύπτει ότι αμφότεροι οι φορείς ασκήσεως δημόσιας εξουσίας που συνεργάζονται για τη χορήγηση χρηματοδοτικών συνδρομών, ήτοι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη, υποχρεούνται να συμβάλουν στην επιτυχία της χρηματοδοτικής συνδρομής. Επομένως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διατυπώνουν τις απόψεις τους, όταν το ζητεί η Επιτροπή, και να αντιδρούν στην περίπτωση που επιθυμούν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Ακριβώς λόγω αυτής της υποχρεώσεως συνεργασίας των αρχών των κρατών μελών, η οποία στηρίζεται στον κανονισμό 2052/88, η σιωπή των κρατών μελών επί του αιτήματος υποβολής των παρατηρήσεων τους δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να εμποδίζεται η Επιτροπή να εξακολουθήσει τη διαδικασία. Άλλως, η σιωπή του κράτους μέλους θα λειτουργούσε ως αρνησικυρία. Τούτο όμως δεν βρίσκει έρεισμα ούτε στη γραμματική διατύπωση του άρθρου 24 ούτε στον σκοπό της διαδικασίας συμμετοχής αλλά ούτε και στο γεγονός ότι το κράτος μέλος είναι συνυπεύ-

θυνο για την επιτυχή πραγματοποίηση της χρηματοδοτικής συνδρομής. Τούτο επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει εντός τακτής προθεσμίας τις παρατηρήσεις του επί του πορίσματος του ελέγχου που έχει διενεργήσει η Επιτροπή.

23. Επιπλέον, ακόμη και στην περίπτωση που το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος διατυπώνει αντιρρήσεις ως προς το πόρισμα της Επιτροπής, τούτο δεν εμποδίζει την Επιτροπή να προβεί στη μείωση, αναστολή ή ακύρωση της χρηματοδοτικής συνδρομής. Η Επιτροπή υποχρεούται να εξετάσει τις παρατηρήσεις που ενδεχομένως έχει υποβάλει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να καταλήξει στο ίδιο συμπέρασμα με αυτό του κράτους μέλους. Πολλώ δε μάλλον η Επιτροπή δεν μπορεί να δεσμεύεται από τη σιωπή ενός κράτους μέλους κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην μπορεί να εκδώσει απόφαση εφόσον το κράτος μέλος δεν έχει υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

24. Η ενδεχόμενη παράλειψη υποβολής παρατηρήσεων από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο για την έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής της χρηματοδοτικής συνδρομής ιδίως στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, πρόκειται για κονδύλια τα οποία χορηγήθηκαν απευθείας από την Επιτροπή —ήτοι όχι από το κράτος μέλος— στον δικαιούχο. Κατά κανόνα, η χρηματοδοτική συνδρομή του διαρθρωτικού ταμείου καθώς και του ΕΓΤΠΕ χορηγείται μέσω των καταβολών της Επιτροπής προς το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, το οποίο με τη σειρά του χορηγεί την ενίσχυση περαιτέρω στον τελικό δικαιούχο. Τούτο προκύπτει από το άρθρο 21 του κανονισμού 4253/88 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2082/93. Ανταποκρίνεται στην αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη για την εφαρμογή των μορφών παρεμβάσεως που περιλαμβάνονται στα κοινοτικά πλαίσια

στήριξης, όπως προκύπτει από την 6η αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2082/93. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 4253/88, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2082/93, στην περίπτωση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας που αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 2052/88 οι αιτήσεις για τη χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής δεν υποβάλλονται μέσω των κρατών μελών, αλλά απευθείας στην Επιτροπή. Η συνολική διεκπεραίωση της χρηματοδοτικής συνδρομής πραγματοποιείται στις περιπτώσεις αυτές απευθείας μεταξύ της Επιτροπής και του τελικού δικαιούχου. Στις περιπτώσεις αυτές, το κράτος μέλος, εντός του οποίου διατίθεται η χρηματοδοτική συνδρομή, εμπλέκεται σε μικρότερο βαθμό. Επομένως, ενδέχεται αυτό το κράτος μέλος να μην έχει λόγο να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί των γεγονότων που διαπίστωσε η Επιτροπή. Ωστόσο, θα αντέβαινε επίσης στη συνολική διεκπεραίωση της χρηματοδοτικής συνδρομής, η οποία διατίθεται απευθείας από την Επιτροπή στον τελικό δικαιούχο, το να θεωρηθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές η υποβολή παρατηρήσεων από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής της χρηματοδοτικής συνδρομής την οποία λαμβάνει η Επιτροπή βάσει του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2082/93.

25. Ακόμη και η νομολογία την οποία επικαλείται Κοινωνικού Ταμείου<sup>8</sup> επιβεβαιώνει σε τελική ανάλυση —εμμέσως τουλάχιστον— την ανωτέρω νομο-

λογία πρέπει να παρασχεθεί στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί της σκοπούμενης επιστροφής ως προς τους λόγους και ως προς το ύψος του ποσού<sup>9</sup>. Ωστόσο, προς τούτο δεν απαιτείται, αφενός, η διενέργεια επίσημης διαδικασίας ακρόασεως, αλλά αρκεί οποιοδήποτε είδος επαφών, όπως π.χ. ανταλλαγή αλληλογραφίας<sup>10</sup>. Ως προς το σημείο αυτό, προβάλλεται αλυσιτελώς από τη Hortiplant η ένσταση ότι η Ισπανική Κυβέρνηση κλήθηκε απλώς με μία τυπική επιστολή να υποβάλει τις παρατηρήσεις τις.

26. Αφετέρου, από την ανωτέρω νομολογία προκύπτει ότι το Δικαστήριο ούτε καν στην περίπτωση κατά την οποία η χρηματοδοτική συνδρομή διεκπεραιώνεται μέσω των αρχών του κράτους μέλους απαιτεί όπως το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος πράγματι υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Αρκεί το γεγονός ότι έχει δοθεί στο κράτος μέλος η δυνατότητα αυτή<sup>11</sup>. Στην απόφαση Socurte κ.λπ. κατά Επιτροπής την οποία επικαλέστηκε η Hortiplant κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Δικαστήριο απαιτείται μόνον όπως το κράτος μέλος έχει τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του πριν από τη μείωση της χρηματοδοτικής συνδρομής<sup>12</sup>. Επιπλέον, στις υποθέσεις που επικαλείται η Hortiplant, ο λόγος για τον οποίο θεωρήθηκε ως ουσιώδης τύπος η δυνατότητα υποβολής παρατηρή-

8 — Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2950/83 του Συμβουλίου, της 17ης Οκτωβρίου 1983, για την εφαρμογή της απόφασης 83/516/ΕΟΚ για την αποστολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ( ΕΕ L 289, σ. 1), προβλέπει: «Όταν η συνδρομή του ταμείου δεν χρησιμοποιείται σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται από την εγχειρίτι απόφαση, η Επιτροπή μπορεί να αναστείλει, να μειώσει ή να καταργήσει τη συνδρομή αυτή, αφού δώσει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος την ευκαιρία να υποβάλει τις παρατηρήσεις του».

9 — Απόφασεις Socurte κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψεις 65, 71 και 76), και Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 32).

10 — Απόφαση Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψεις 27 επ.). Αναλυτικότερες είναι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon της 17ης Δεκεμβρίου 1992 επί της υποθέσεως αυτής, σημείο 32 «[...] προηγούμενη ακρόαση με οποιαδήποτε μορφή [...]».

11 — Απόφαση Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 34).

12 — Απόφαση Socurte κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψεις 71 και 76). Η σκέψη 66 της αποφάσεως αυτής, με την οποία αρχίζει η εξέταση του ζητήματος αυτού, έχει ως προς το σημείο αυτό διφορούμενη διατύπωση, δεδομένου ότι αναφέρεται ότι η υποβολή των παρατηρήσεων του κράτους μέλους πρέπει να αποδεικνύεται με βεβαιότητα και με επαρκή σαφήνεια.

σεων ήταν πάντοτε ακριβώς η θέση του κράτους μέλους ως ενδιαμέσου μεταξύ της Επιτροπής και του δικαιούχου<sup>13</sup>. Αυτή ακριβώς η θέση του ενδιαμέσου δεν υπάρχει στην υπό κρίση υπόθεση και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο τούτο συνηγορεί επίσης υπέρ της απόψεως ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί η υποβολή παρατηρήσεων από την Ισπανία ως μία εκ των ων άνευ προϋπόθεσης για την έκδοση της προσαυλομένης αποφάσεως.

27. Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, η Ισπανία, ως ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, είχε συμμετοχή εν προκειμένω. Ωστόσο, η Hortiplant βάλλει κατά των διαπιστώσεων αυτών καθ' ο μέτρο θεωρεί ότι στην Ισπανία απεστάλη απλώς μία τυπική επιστολή πράγμα το οποίο δεν αρκεί για τη νομότυπη συμμετοχή της.

28. Σύμφωνα με το άρθρο 225, παράγραφος 1, ΕΚ, η αίτηση αναιρέσεως περιορίζεται σε νομικά ζητήματα. Ο περιορισμός αυτός καθορίζεται αναλυτικότερα στο άρθρο 51, παράγραφος 1, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου. Όπως επανειλημμένως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η αίτηση αναιρέσεως μπορεί να στηρίζεται μόνο σε λόγους που αφορούν παράβαση νομικών κανόνων, αποκλειομένης οποιασδήποτε εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών. Επομένως, η αίτηση αναι-

ρέσεως είναι παραδεκτή μόνον εφόσον προσάπτεται στο Πρωτοδικείο ότι αποφάνθηκε κατά παράβαση νομικών κανόνων την τήρηση των οποίων όφειλε να εξασφαλίσει<sup>14</sup>.

29. Ωστόσο, καθ' ο μέτρο το Πρωτοδικείο, με τη διαπίστωσή του ότι η διαβίβαση αντιγράφου της από 3 Απριλίου 1998 επιστολής προς τη Hortiplant αποτελεί πρόσκληση για την υποβολή παρατηρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88, προέβη όχι μόνο στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, αλλά και στον χαρακτηρισμό τους, το Δικαστήριο μπορεί να εξετάσει αυτόν τον λόγο αναιρέσεως<sup>15</sup>.

30. Βάσει της προπαρατεθείσας νομολογίας, σύμφωνα με την οποία αρκεί οποιαδήποτε μορφή συμμετοχής, μεταξύ άλλων και μέσω ανταλλαγής επιστολών, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση της Hortiplant. Η Ισπανία έλαβε, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, αντίγραφο της από 3 Απριλίου 1998 επιστολής η οποία απευθυνόταν προς τη Hortiplant και η οποία περιείχε τις εις βάρος της αιτιάσεις. Επιπλέον, η Επιτροπή έθεσε στην Ισπανία με το διαβιβαστικό έγγραφό της προθεσμία προκειμένου να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Επομένως, δεν υπάρχει πρόδηλη πλάνη στο γεγονός ότι το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι τα ανωτέρω αποτελούν νομότυπη συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88.

13 — Βλέπε τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon της 5ης Μαρτίου 1991 επί της υποθέσεως C-304/89, Oliveira κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-2283, I-2292, σημεία 17 επ.) και την απόφαση Foyer culturel du Sart-Tilman κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψεις 33 επ.).

14 — Διατάξεις της 11ης Ιανουαρίου 1996, C-89/95 P, D. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-53, σκέψη 13) και της 11ης Ιουλίου 1996, C-325/94 P, An Taisce και WWF UK κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-3727, σκέψη 28).

15 — Απόφαση της 16ης Ιουνίου 1994, C-39/93 P, SFEI κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-2681, σκέψη 26), και διάταξη An Taisce και WWF κατά Επιτροπής (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 30).

31. Το γεγονός ότι η απάντηση της Hortiplant επί των αιτιάσεων της Επιτροπής δεν διαβιβάστηκε στις ισπανικές αρχές δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπήρξε εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 24. Ούτε από τη γραμματική διατύπωση της διατάξεως αυτής ούτε από το περιεχόμενο και τον σκοπό της διαδικασίας συμμετοχής απαιτείται αυτού του είδους η περαιτέρω διαβίβαση των παρατηρήσεων που έχει υποβάλει ο δικαιούχος. Επομένως, και ως προς το σημείο αυτό δεν υπάρχει πρόδηλη πλάνη κατά την εφαρμογή και ερμηνεία του άρθρου 24 του κανονισμού 4253/88.

32. Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απόφαση του Πρωτοδικείου επί της υποθέσεως T-143/99 δεν πάσχει νομικές πλημμέλειες. Συνεπώς, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

## VI — Δικαστικά έξοδα

33. Κατά το άρθρο 122 σε συνδυασμό με τα άρθρα 118 και 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί η Hortiplant στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι η αίτηση αναιρέσεως είναι απορριπτέα, η Hortiplant φέρει τα δικαστικά έξοδα.

## VII — Πρόταση

34. Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

«1) Να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.»